

Aan Provinciale Staten

Onderwerp:

Brief ontwikkelingen omtrent VGOIII en Zuid-Hollandse provinciale geitenstop

Geachte Statenleden,

Naar aanleiding van het agenderingsverzoek van Mevrouw Nelisse op 11 februari 2025 sturen wij u hierbij een updatebrief over de ontwikkeling van het Veehouderij en Gezondheid Omwonenden III onderzoek (VGO III onderzoek) en de provinciale geitenstop.

Op dit moment is een geitenstop van kracht in Zuid-Holland. Recent is nieuw onderzoek uitgekomen en is een brief in de Tweede Kamer besproken, hierover informeren wij u middels deze brief. Tevens informeren wij u over de relevante Zuid-Hollandse geschiedenis.

Geitenstop in Zuid-Holland

Naar aanleiding van de onderzoeken VGO I¹ & II² heeft provincie Zuid-Holland in december 2017 een wijziging doorgevoerd in de Verordening Ruimte (nu Zuid-Hollandse Omgevingsverordening), waarmee een geitenstop is afgekondigd. De geitenstop is bij de meeste provincies van kracht (op Groningen, Drenthe, Zeeland en Friesland na), maar de insteek verschilt. Bij sommige provincies is deze berust op dieraantallen en bij andere is het ruimtelijk ingeperkt en is uitbreiding binnen bestaande ruimte wel mogelijk. Deze geitenstop werd tijdelijk ingesteld, in afwachting van het derde onderzoek. In Zuid-Holland is de geitenstop als volgt opgenomen in de omgevingsverordening:

*§ 3.12.2 Inhoudelijke regels geitenhouderij**Artikel 3.226 (verbod geitenhouderij)*

- 1. Het is verboden om: a. een geitenhouderij te vestigen als hoofdtak of als neventak; en b. nieuwe bebouwing op te richten of bestaande bebouwing in gebruik te nemen ten behoeve van een bestaande geitenhouderij, tenzij het aantal geiten niet toeneemt.*
- 2. Het verbod geldt voor een locatie totdat voor die locatie een onherroepelijk omgevingsplan is of een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit onherroepelijk is geworden in overeenstemming is met artikel 7.59 eerste lid, onder k.*

¹ <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2016-0058.pdf>

² <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2017-0062.pdf>

Afgelopen jaren zijn er in Zuid-Holland een drietal rechtszaken gevoerd door de Provincie m.b.t. handhaven van de geitenstop. Met name betreffend geitenhouderijen die toch uitgebreid hadden of een vergunning daartoe hadden aangevraagd rondom de inwerkingtreding van de geitenstop. De provincie heeft de rechtszaken tegen uitbreiding bij één bedrijf gewonnen in het ruimtelijke spoor en het aantal geiten is weer teruggebracht op dit bedrijf. Duidelijk is geworden dat de geitenstop in het ruimtelijk spoor in het kader van te beoordelen Omgevingsplannen en Omgevingsvergunningen kan worden gehandhaafd. Het argument dat er in Zuid-Holland een minder grote concentratie aan geitenhouderijen aanwezig zou zijn rechtvaardigt niet de conclusie dat de volksgezondheidsrisico's niet in relevante mate aan de orde zijn. Het behoort tot de beleidsvrijheid van overheden zelf om op basis van het voorzorgsbeginsel vanwege de verhoogde gezondheidsrisico's een geitenstop in het beleid vast te leggen en te handhaven.

Bij twee andere geitenhouderijen die een Milieuvergunning of een milieubeoordeling hadden aangevraagd bleek dat de geitenstop niet kon voorkomen dat deze bedrijven konden uitbreiden in dieraantallen. In dit geval is een omgevingsvergunning verstrekt door desbetreffende gemeente. Dit gebeurde zonder een milieu-effect-rapportage, tegen het advies van zowel de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid als GGD in. GS zijn destijds hiertegen in beroep gegaan, echter werden de toen gepubliceerde VGO-onderzoeken niet als een algemeen aanvaard inzicht gezien voor de gezondheidsrisico's voor omwonenden van geitenhouderijen. De omgevingsvergunning voor milieu mag niet uitsluitend uit voorzorg geweigerd worden.

Het verschil tussen deze drie casussen zit in dat het bij het ene geval het om een GS-besluit ging, terwijl bij de twee andere bedrijven er in beroep werd gegaan door GS over een besluit van de gemeente. Daarnaast pasten de aanvragen bij de één wel in het bestemmingsplan van desbetreffend buitengebied, terwijl bij de ander het bedrijf te intensief was om aan het begrip 'grondgebonden veehouderij' te kunnen voldoen.³

³ <https://pzh.notubiz.nl/document/11630252/1#search=%22geitenstop%22>

Recente Ontwikkelingen

Op 4 februari 2025 zijn de resultaten van het langlopende onderzoek VGO III⁴ gedeeld met de Tweede Kamer. De resultaten uit VGO III bevestigen nogmaals dat er rondom geitenhouderijen sprake is van een verhoogde kans op longontsteking. Hiermee is al elf jaar een consistent verband gevonden. In VGO III zijn naast de eerder onderzochte provincies Noord-Brabant en Limburg bij VGO II, nu ook de provincies Utrecht, Gelderland en Overijssel meegenomen. De verhoogde kans is in ieder geval binnen een straal van 2 km aanwezig en hoe dichterbij mensen bij de geitenhouderij wonen, hoe groter het risico is. Gemiddeld is de kans 25% hoger binnen de straal van 2 km. De gevonden associatie betekent niet dat er een oorzakelijk verband bewezen is.

In enkele agrarische vakbladen en websites wordt gesteld dat er partijen en personen zijn die de verhoogde kans op longontsteking rondom geitenhouderijen in twijfel trekken⁵. In het advies van de Gezondheidsraad zal worden meegenomen wat precies wel en niet vast te stellen is op basis van het wetenschappelijke onderzoek in VGO

Verder is duidelijk geworden dat de veroorzaker infectieus van aard is (en dus geen fijnstof of endotoxine). De verhoogde kans op longontsteking wordt veroorzaakt door één of meer bacteriën die in de stal verspreid worden via de lucht. Daarnaast is er niet één specifieke bron van deze bacteriën gevonden, wel werden de meeste van deze bacteriesoorten gevonden in de bedding en stalmest.

Zowel de minister Wiersma van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) als minister Agema van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) zijn van mening dat de VGO III voldoende informatie geeft en het niet nodig is om een VGO IV onderzoek te starten. In plaats daarvan stellen zij voor dat de Gezondheidsraad het onderzoek beoordeelt en met verder advies komt. In het vorige advies in 2018 concludeerde de Gezondheidsraad dat er een mogelijk verband te vinden was in de wetenschappelijke literatuur, maar dat dit niet genoeg was voor een algemeen aanvaard wetenschappelijk inzicht.

Het advies van de Gezondheidsraad wordt in twee delen gegeven. Het eerste deel zal naar verwachting in juni 2025 worden ontvangen. In dit advies zal antwoord worden gegeven op de vraag welke zaken er wel en niet af te leiden zijn uit de wetenschappelijke literatuur over de nabijheid van geitenhouderijen en de gezondheid van omwonenden. Het tweede deel van het advies wordt verwacht in november 2025. In dit deel van het advies zullen meer gedetailleerde, complexere vragen aan bod komen met betrekking tot de aard en ernst van de gezondheidseffecten en mogelijke oorzaken.

⁴ <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2024-0167.pdf>

⁵ <https://www.pigbusiness.nl/artikel/1272207-voormalige-gd-dierenarts-heeft-forse-kritiek-op-vgo-onderzoeken/> ; <https://www.vakbladgeitenhouderij.nl/artikel/20250111/waar-zijn-de-vgo-patienten/>

In de brief⁶ wordt ook opgeroepen tot een goed bestuurlijk proces en bestuurlijke afspraken. In afwachting van het advies van de Gezondheidsraad van november 2025 vragen de ministers aan de provincies om het huidige moratorium in stand te houden. Wenselijk is om 1 lijn te kiezen als provincies, in samenspraak met het Rijk. Zowel bestuurlijk als ambtelijk vindt al afstemming plaats via verschillende overleggen.

Wij gaan ervanuit dat hiermee voldoende invulling is gegeven aan het agenderingsverzoek.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

mr. A.W. Kolff

Bijlagen

1. Agenderingsverzoek mw. Nelisse

⁶ <https://open.overheid.nl/documenten/7c43b169-3ef0-48a1-b03b-25acddd5b1eb/file>

En bijlage; <https://open.overheid.nl/documenten/9b8dee29-3ef9-48f4-910f-537c4b6f25b8/file>